

El sector productor de llet a la plana selvatana després de l'ingrés a la Unió Europea

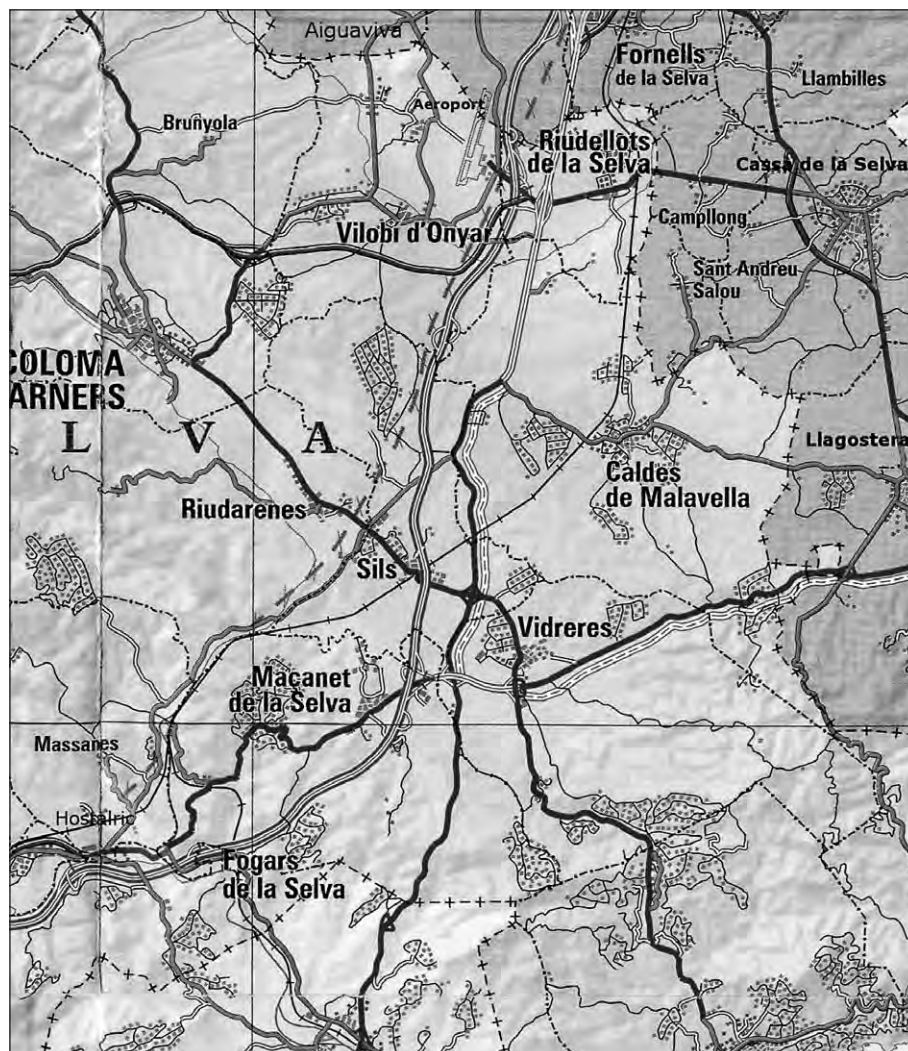
ELOI GONZÁLEZ PLANAGUMÀ

Enginyer tècnic agrícola

Quaderns de la Selva, 23 (2011), 249-257

1. Introducció

La plana selvatana està situada a l'extrem nord-est de la depressió prelitoral catalana i s'estén des de la vall inferior del riu Tordera fins arribar a les proximitats de la ciutat de Girona.

Comprèn un total de 18 municipis repartits entre 3 comarques veïnes: 10 de la Selva, 7 del Gironès i 1 del Maresme.

2. Evolució del nombre d'explotacions de vaques de llet

En el següent quadre figuren el nombre d'explotacions existents, per municipis, en el territori descrit en el moment d'implantació del sistema de quotes lleteres l'any 1993 i les que resten en l'actualitat.

Municipi	Anys 1993	Anys 2010	Municipi	Anys 1993	Anys 2010
Aiguaviva	8	2	Riudarenes	11	2
Fornells de la Selva	9	2	Riudellots de la Selva	16	5
Llambilles	4	2	Sils	9	3
Caldes de Malavella	23	5	Vidreres	22	3
Campllong i Sant Andreu	17	4	Vilobí d'Onyar	21	8
Cassà de la Selva	39	9	Sant Feliu de Buixalleu	7	2
Llagostera	55	14	Massanes i F. Selva (2)	9	1
Maçanet de la Selva	23	6	Tordera	29	9
			Total	302	77

Font: Explotacions amb quota làctia. DAR

3. Característiques del territori

La plana és un territori suaument ondulat on els camps de conreu s'alternen amb els boscos. Està dividida en dues parts: una correspon a la conca inferior del riu Tordera i l'altra, a la plana al·luvial de l'Onyar, afluent del riu Ter.

Està envoltada per muntanyes: a l'est, la serra de les Gavarres; a l'oest, el massís de les Guillerries; al sud-est, l'Ardenya-Cadiretes; i al sud, el massís del Montnegre.

Actualment s'està transformant ràpidament: grans eixos viaris la creuen (N-II, autopista A-7, autovia C-35, Eix transversal, TGV...). El desenvolupament econòmic de la zona va dirigit cap un ús del sòl, principalment urbanístic, industrial i de serveis. El sòl agrícola és cada vegada més limitat.

4. Condicions naturals

El sòl agrícola, en general, és de bona qualitat i molt favorable per a la producció farratgera base de les explotacions de vaques de llet. És profund, fèrtil, de reacció àcida o neutra, excepte els d'origen volcànic o calcari, que són de reacció alcalina.

Respecte al clima, és mediterrani subhúmit, sense vents forts, amb inversió tèrmica i boires a l'hivern. La pluviometria mitjana anual oscil·la, segons les localitats, entre 680 i 740 mm, amb màximes a la tardor i primavera. Els estius en canvi, són secs i calorosos.

La temperatura mitjana anual és d'uns 14°C.

A l'estiu és necessari el reg, sobretot en el cas del blat de moro. Només es rega, aproximadament, un 20% de la superfície farratgera, amb aigua procedent de pous particulars.

5. Cultius farratgers

El cultiu més estès és el raigràs italià¹ que, introduït a la dècada dels setanta del segle passat, s'ha adaptat molt bé a la zona i dona diversos dalls de farratge de qualitat. A continuació vénen els cereals d'hivern farratgers (civada, ordi, blat i triticle) el blat de moro i el sorgo farratger.

Al secà només es fa un cultiu a l'any, com ara raigràs o cereal farratger, però al regadiu es poden fer dos cultius, com ara cereal farratger-blat de moro o bé raigràs-blat de moro.

La userda no s'adapta bé i es compra en forma de fenc o deshidratada. Les explotacions que no disposen de prou superfície de regadiu també compren blat de moro per a ensitjar en peu a ramaders amb excedents o a antics productors de llet que encara cultiven les seves finques.

6. Tipus d'explotació

Les explotacions actuals estan totalment especialitzades en la producció lletera. El procés va començar ja fa anys amb la substitució de les vaques de carn per vaques de llet de raça frisona. L'existència d'indústries làctiques a la zona, entre les que destacava una important central lletera a Vidreres, i la proximitat a centres de gran consum com l'àrea de Barcelona varen facilitar aquest canvi.

La masia o habitatge amb les terres de conreu en propietat i les arrendades, generalment de paraula, formen la base territorial de l'explotació.

Juntament a la masia hi ha les instal·lacions ramaders: l'estabulació i la sala de munyir, les sitges la trinxera, els magatzems de fenc, els magatzems de maquinària i els annexos.

En el sistema d'estabulació lliure s'han anat introduint una sèrie de millores: compartiments a la zona de repòs, rastells i abeuradors de nou disseny, etc.

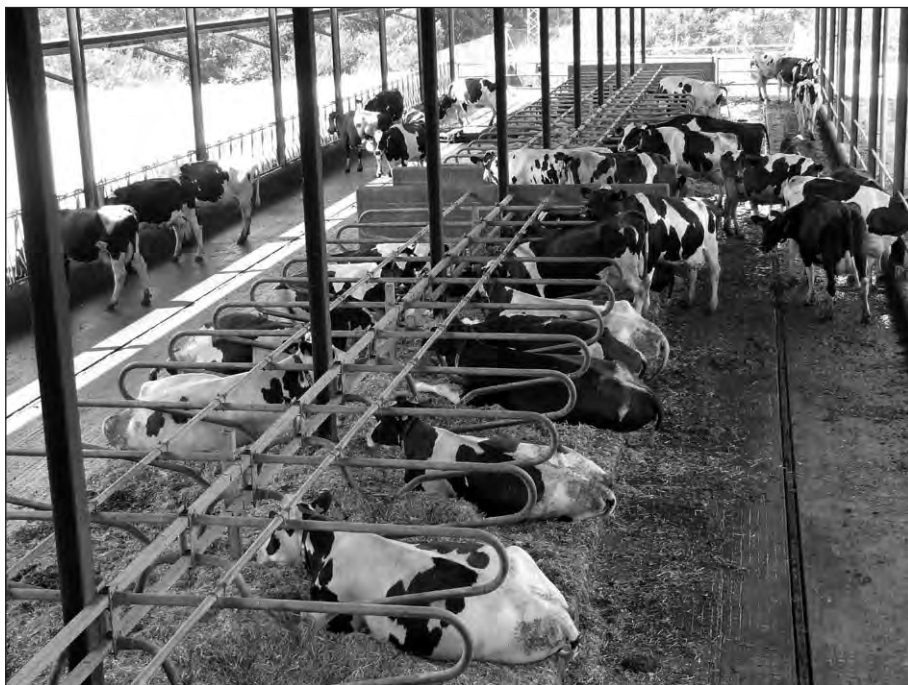
També hi ha hagut altres innovacions destinades a l'estalvi de mà d'obra, com és ara la neteja automatitzada de les dejeccions, fosses per a fems fluids, sales de munyir més ràpides amb retirada automàtica de mugroneres, sistemes informàtics

1 *Lolium multiflorum* L. (*sp.alternativum*).

Menjadora d'una estabulació.

Una estabulació amb cubicles.

de control i maneig de les vaques, i darrerament la munyida robotitzada instal·lada en sis explotacions de la zona.

En l'alimentació s'estan imposant les racions integrals úniques, mescla de faratges i concentrats, subministrades amb un remolc-barrejador a la menjadora.

7. La implantació de la PAC (Política Agrària Comuna)

L'any 1984 la Unió Europea (UE), a causa dels excedents làctics, va acordar limitar la producció implantant un sistema de quotes lleteres.

Quan Espanya entra a la UE, l'any 1985, ara fa 25 anys, comença un període transitori d'adaptació a la normativa europea. Entre els anys 1987 i 1992, es posen en marxa set plans d'abandonament de la producció làctia subvencionats amb fons europeus, als quals s'acullen moltes petites explotacions i algunes de grans que no tenien clar el seu futur.

Al final del període d'adaptació transitori, l'any 1993, s'implanten el sistema de quotes lleteres i la reforma de la PAC de l'any 1992, amb l'aplicació d'ajuts directes a la renda en substitució del règim de preus garantits.

Per tal de reduir la despesa agrícola, l'any 2006 entra en vigor a Espanya el sistema de pagament únic, que és un ajut directe deslligat de la producció, al qual s'incorporen tots els ajuts sectorials, el qual és gestionat pel fons europeu agrícola de garantia agrària (FEAGA).

8. Evolució de les quotes i del nombre d'explotacions

Entre els anys 1993 i 2010, a conseqüència dels plans d'abandonament subvencionat i de la instauració d'un mercat de quotes làcties desvinculades de l'explotació, es produeix una profunda reestructuració que estudiem a continuació en els quadres 1 i 2. Dividim les explotacions segons la seva dimensió i en quatre estrats de quota expressats en tones de llet (t): menys de 250 t; de 250 a 500 t; de 500 a 1000 t; més de 1000 t; hi comparem també la situació de l'any 1993 amb la de l'any 2010.

Quadre 1	Nombre d'explotacions segons la seva dimensió				
	< 250 t	250 500 t	500-1000 t	> 1000 t	Total
1r abril any 1993	241	43	12	6	302
1r abril any 2010	7	25	32	113	77
Abril 1993	-234	-18	+20	+7	-225

Quadre 2	Repartiment de quota làctia total per trams de quota				
	< 250 t	250-500 t	500-1000 t	> 1000 t	Total
1r abril any 1993	20.897	12.266	8.334	9.800	51.297 t
1r abril any 2010	1.167	9.853	23.007	39.653	73.680 t
Variació	-19.730	-2.413	+14.673	+29.853	+22.383 t

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del DAR

Analitzant aquests quadres constatem el següent:

- Entre els anys 1993 i 2010 han desaparegut més del 74% de les explotacions lleteres amb el tancament de 225 explotacions, la majoria petites (menys de 250 t de quota). Només resten 77 explotacions actives (*Quadre 1*).
- Un augment de la dimensió de les explotacions que resten actives amb una disminució del nombre d'explotacions dels estrats inferiors a 500 t de quota (*Quadre 1*).
- Una concentració de quota en les explotacions de més de 1000 t, que tenen 39.653 t, més del 53% del volum total de quota. L'any 1993 tenien només un 19%, amb 9.800 t (*Quadre 2*).
- Un increment d'un 30% en la quota global en passar de 51.297 t l'any 1993, a les 73.680 t l'any 2010 (*Quadre 2*).

9. Evolució de la mitjana de vaques per hectàrea i la quota de l'explotació

Les explotacions lleteres es caracteritzen, actualment, per un fenomen de concentració de quota (i, per tant, de cap de bestiar) sense un creixement paral·lel de la superfície, a causa de la dificultat d'ampliar la seva base territorial, tal com s'exposa en el quadre següent:

Plana selvatana	Expl.	Vaques/expl. mitjana	ha/expl. mitjana	Vaques/ha mitjana	Quota mitjana
Abril 1993	302	34	21	1,6	169.855
Abril 2010	77	122	47	2,6	956.874

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del DAR

En efecte, en aquest quadre veiem que la quota mitjana per explotació ha passat de 169.855 kg l'any 1993, a 956.874 kg l'any 2010, és a dir, 5,6 vegades la quota inicial.

En canvi, la superfície mitjana ha/explotació ha passat en el mateix període de 21 ha a 47 ha, només 2,24 vegades la superfície inicial.

Si tenim en compte que el percentatge de regadiu mitjà és d'un 20% la «càrrega ramadera mitjana» de l'any 1993, de 1,6 vaques/ha, és correcta, quant

a autosuficiència farratgera. En canvi, la de l'any 2010, de 2,6 vaques/ha, és clarament insuficient.

Això comporta una major dependència externa de les explotacions amb la compra d'aliments, farratges o concentrats, cosa que incrementa els costos de producció de la llet.

10. Comercialització de la llet

Els més de 73 milions de litres que es produeixen cada any a la zona, es venen a diferents indústries transformadores:

Lletera de Campllong	30 explotacions
Leche Pascual	16 explotacions
Peñasanta – Llet Ato	13 explotacions
Sat 178 de Llagostera.....	10 explotacions
Lactalis – Puleva	4 explotacions
Danone	2 explotacions
Altres	2 explotacions
Total	77 explotacions

Dues explotacions fan venda directa al consumidor:

- 1 elabora llet ecològica i iogurts
- 1 comercialitza llet crua certificada

La Cooperativa Lletera de Campllong comercialitza quasi el 24% de la llet produïda a la zona amb marca pròpia Llet Nostra. Aquesta cooperativa agrupa 30 pagesos de la zona, els quals representen un 39% de les explotacions de vaques de llet de la zona, que així defensen millor els seus interessos davant la indústria.

Actualment cal destacar la gran influència de les cadenes de distribució en la fixació del preu de la llet.

11. Situació actual del sector

Paralitzades les transferències de quotes desvinculades de l'explotació, les explotacions que volen créixer estan «llogant» quota a altres explotacions a un preu acceptable mitjançant cessions temporals de quota.

El nombre d'explotacions es manté estable a causa de l'absència d'un pla d'abandonament i davant la inexistència de tancaments.

Segons l'Observatori de la llei, l'any 2010, d'una mostra de 49 explotacions lleteres catalanes, només un 33% obtenen benefici positiu contant els ajuts directes de la PAC (pagament únic).

El preu base de la llet líquida ha variat entre 0,24 €/l el 1993 i 0,30 €/l en l'actualitat. L'únic camí per a millorar el marge econòmic està en la reducció dels costos de producció, especialment els d'alimentació, que representen més del 50% del total.

Per últim, el sector es troba immers en una situació d'incertesa davant la prevista desaparició de les quotes lleteres, el 31 de març de 2015.

12. Referències

- «Agrupació quatre vents». *Frisona Española*, 178 (juliol-aAgost 2010). p. 24-27.
- DANÉS, Ricard. «Catàleg i mapa de sòls d'interès agrícola». *Fogars de la Selva*. Diputació de Barcelona, 1984. p. 301.
- «Dades meteorològiques». Observatoris considerats: Aeroport (Vilobí d'Onyar), J. Barnés (Caldes de Malavella), J. Presas (Vidreres).
- «Estudi i mapa dels sòls agrícoles». Riudellots de la Selva. DAR, 2004, p. 287.
- OBSERVATORI DE LA LLET. «Dades i resultats de la gestió econòmica d'explotacions de vaques de llet, 2010. Evolució dels costos 2006-2010». DAAM, juliol, 2011, p.27.
- PARER, Pere. «50 anys de la RAM a Vidreres». *El Rec-Clar*, 10 (juliol 2000), p. 4-6.
- PASTELLS, Jaume. «De les vaques de treball a les vaques lleteres». *Quadern de Sils*, 64 (juny 2009), p. 22-23.
- SEGUÍ, A. «L'explotació de vaques de llet. Factors de producció i bases de la comunicació per a la innovació». UDLL-DAR, 2009, p. 296.